

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Kinevezések és előléptetések a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában. A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1898 július 3-ikán 41,042. sz. a. kelt elhatározásával dr. *Aldásy Antal* nemz. múzeumi segédet segédórré, *Kováts László* könyvtári napidijast nemz. múzeumi segéddé nevezte ki; 1898 július 11-ikén 30,909. sz. a. dr. *Esztegár László* múzeumi segédet a X. fizetési osztály II. fokozatából annak I. fokozatába, dr. *Barta József* múzeumi segédet ugyan-e fizetési osztály III. fokozatából annak II. fokozatába léptette elő, augusztus 3-ikán 34,307. sz. a. ugyanőt a budapesti VIII. kerületi állami főgimnáziumban rendes tanára nevezte ki s végül augusztus 7-ikén 41,043. sz. a. kelt elhatározásával dr. *Schönherr Gyula* nemzeti múzeumi segédort a IX. fizetési osztály III. fokozatából a II-ikba léptette elő.

Változások a budapesti egyetemi könyvtárban. A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1898 április 30-án 24299. sz. a. kelt elhatározásával dr. *Máté Sándor* első ort a VIII. fizetési osztály I. fokozatából a VII. fizetési osztály II. fokozatába, *Kudora Károly* másodort a VIII. fiz. oszt. I. fokozatába, július 26-ikán 45,754. sz. a. dr. *Dedek Crescens Lajos* első tisztet a IX. fizetési osztály III. fokozatából a II. fokozatába léptette elő, és június 10-ikén 27,193. sz. a. *Tetzel Lőrincz* végzett joghallgatót a X. fizetési osztály III. fokozatának megfelelő illetményekkel III. könyvtártisztté nevezte ki.

Múzeumi könyvtári tisztviselők tanulmányútjai. A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának tisztviselői közül a múzeumi alaplóból ennek az évnél nyarán ketten tettek kutatások és szakismereteik gyarapítása czéljából tudományos utazásokat. *Dr. Sebestyén Gyula* a bécsi, seitenstetteri, párisi, baseli, luzerni, einsiedelni, zürichi, sanct-galleni, sanct-pauli és a gráci könyvtárak kézírattáraiban kutatótt magyar vonatkozású emlékek után; *dr. Esztegár László* pedig Páris nagyobb könyvtárainak szervezetét és működését tanulmányozta, s a Bibliothèque Nationale-on kívül különösen az Arsenal könyvtárát, a

Mazarin- és Sainte-Geneviève könyvtárakat szemlélte meg. Kutatásaik eredményéről a miniszterhez intézendő jelentésen kívül folyóiratunk hasábjain is be fognak számolni.

Vidéki könyvtáraink tanulmányozása. A múzeumok és könyvtárak országos főfelügyelőségének egyik főfeladatát az országban létező gyűjtemények rendszeres látogatása képezvén, *dr. Fejérpataky László* orsz. felügyelőre, mint a főfelügyelőségben a könyvtári ügy képviselőjére vár a feladat, hogy a vidéki könyvtárak berendezését, anyagát, szervezetét és kezelését közvetlen szemlélet útján tanulmányozza. Az országos felügyelő ebbeli hivatásából kifolyólag ez év nyarán az *alsókubini* Csaplovics-könyvtárat, *Aradon* az *Orczy-Vásárhelyi-könyvtárt* és a *Kölcsey-egyesület* könyvtárat és ereklye-múzeumát, a *bécsi m. kir. testőrség* könyvtárat, *Debreczenben* a ref. főiskola könyvtárat, *Gyula-Fejérvárt* a *Batthyány-könyvtárat*, a *jászói* prépostság könyvtárat, *Kassán* a felsőmagyarországi múzeum-egylet könyvtárat és a jogakadémiai könyvtárat, *Kolozsvárt* az erdélyi múzeum-egylet és az egyetem egyesített könyvtárat, az ev. ref. kollegium, az unitárius kollegium könyvtárait és az 1848/49-es ereklye-múzeumot az azzal kapcsolatos unio-kiállításal együtt: a *komáromi* Kulcsár-könyvtárt, a *losonczi* városi közkönyvtárat, *Marosvásárhelyen* a ref. kollegium könyvtárat és a *Teleki-könyvtárt*, *Nagy-Szebenben* a *Bruckenthal-múzeum* könyvtárat, *Nagyváradon* a kir. jogakadémia könyvtárat s a biharmegyei tört. és rég. társulat gyűjteményét s a vele kapcsolatos *Ipolyi-gyűjteményt*, *Nyíregyházán* a létesítendő törvényhatósági-könyvtár alapját képező könyvgyűjteményt, a *pápai* ev. ref. kollegium, a *pozsonyi ág.* ev. lyceum könyvtárait, a *pozsonyi* városi könyvtárat, *Sárospatakon* a ref. főiskola könyvtárat és a jogakadémiai könyvtárat, a *szabadkai* és *szegedi* városi könyvtárakat, *Temesvárt* a délmagyarországi tört. és régészeti múzeum, a természettud. társulat, a város, a jogász-egyesület és a különböző kaszinók könyvtárait, *Turóc-Szt.-Mártonban* a múzeumi tóttársaság könyvtárat és egyéb gyűjteményeit és végül *Zomborban* a városi és a főgymnáziumi tanári könyvtárakat és a bácsbodrogmegyei tört. társulat könyvtárat látogatta meg, s azonkívül tájékozást szerzett *Selmeczbányán* a létesítendő városi múzeum és könyvtár ügyének állapotáról. Hivatalos utairól részletes jelentéseket terjesztett az országos főfelügyelőség elé, s ezek alapul fognak szolgálni azon akcióhoz, melyet *Fraknoi Vilmos* országos főfelügyelő a vidéki könyvtári ügy fejlesztése érdekében megindítani szándékozik, s melyről már a legközelebbi füzetünkben részletesen reméljük olvasóinkat tájékoztatni.

Bács-Bodrog megyei könyvtárak. E folyóirat második füzetében *dr. Morvay Győző* megkezdte a középiskolai könyvtárak statisztikájának közlését. Habár szűkebb körben, de némileg hasonló feladatra vállalkozott *Dudás Gyula*, a ki a »Bács-Bodrog vármegyei történelmi társulat Évkönyve« XIV. évfolyamában a *bácsmegyei régi*

könyvtárak ismertetését kezdte meg. Eddig megjelent első közleménye a következő könyvtárakat sorolja föl: 1. Horváth-féle magánkönyvtár. 2. Majoros-féle magánkönyvtár. 3. Karácson István-féle magánkönyvtár. 4. Dudás Endre-féle magánkönyvtár: mind a négy Zentán. 5. Deák János-féle magánkönyvtár Baján. 6. Rigyiczai Kovách Imre könyvtára. 7. Latinovics-könyvtár. Nem lehet eléggé helyeselni Dudás vállalkozását, bár követnék minél többen példáját, csakis hasonló előmunkálatok után lesz összeállítható hazánk teljes könyvtári statisztikája. Ugyancsak e folyóiratban egy másik érdekes közlemény is van a »*bácskai kincstári levéltárról*«. (zs.)

A hontvármegyei történelmi kiállítás katalógusában, mely *Pongrácz Elemér* buzgólkodása folytán augusztus hó második felében Ipolyságon tartatott meg, épen 1000 kiállított tárgyat jelöl meg, melyek között több könyvészeti érdekességű darab is van. Természetes, hogy a hamarosan készült jegyzékben az egyes tárgyak tudományosabb leírására nem terjeszkedhettek ki. A szerkesztő, *Pongrácz Elemér* ilyesmire nem is törekedett. Ámbár némely helyeken a szófukarság úgyszólván lehetetlenné teszi a legszükségesebb tájékozódást is. Pl. ilyen megjelölések, »*inkunabulum 1497-ből*« vagy »*Magyarország egy régi történetkönyve*« igazán semmit sem mondanak. A kiállított könyvészeti anyag egyébként elég gazdagnak mondható. Különösen br. Majthényi László, Sembery Imre és neje és Pongrácz Elemér gyűjteményeiből került a kiállításra több érdekes darab. Hont vármegye történeti és szellemi élete igen élénken tükröződik vissza az egész kiállításból, melynek rendezői jó szolgálatot tettek a történet és régiségtudománynak. (—ó.)

Honter János emlékezete. A »*Verein für Siebenbürgische Landeskunde*« folyó év augusztus havában tartotta meg Brassóban 50-ik közgyűlését, melynek különös jelentőséget kölcsönzött az a körülmény, hogy azzal kapcsolatban leplezték le a szász egyház és tanügy lelkes buzgalmú munkásának, Honter Jánosnak ércszobrát. Németországot *dr. Virchow* képviselte az ünnepélyen, ki nagyszabású beszédben foglalkozott a magyarországi szászág antropologiai, történeti és nemzetiségi problémáival. A magyar tudományos világ szintén megjelent a kegyelet ünnepén, letéve koszorúját annak emlékezetére, a ki Erdélynek általa készített térképével igen becses történeti adalékot szolgáltatott a történetírásnak s a ki különösen a brassói nyomda megalapításával a nemzeti kultúra egyik legérdemesebb alakjává lett. A Magyar Tud. Akadémia nevében *Böhm Károly*, az Erdélyi Múzeum nevében *dr. Márki Sándor*, a Magyar Tört. Társulat képviselőjében pedig *Szádeczky Lajos* tartottak üdvözlő beszédeket. *Herman Antal*, mint az Erd. Kárpátégylet küldöttje csatlakozott az ünnepi szónokokhoz. A Honter könyvnyomtatói tevékenységére vonatkozó alkalmi kiadványokat ismertetni fogjuk. (—ó.)

Mátyás király törvénykönyvének 1488-iki lipcsei kiadását ismerteti az Akadémiai Értesítő 1898. júliusi számában *dr. Borovszky Samú*, a ki a ritka becsű nyomtatvány teljes példányát a Szirmay-családnak eddig Kassán őrzött, de ujabban Budapestre került levéltárában fölfedezte. Tudósaink már régóta kutattak Mátyás király törvénykönyvének nyomtatott kiadása után. »Már Kovachich Márton sejtette, — mondja Borovszky ez ismertetésében — hogy lenni kell ily nyomtatott példányoknak s fia Kovachich József későbbben ki is derítette, hogy a törvénykönyv előbb Lipcsében, majd év és hely megjelölése nélkül másodszer is megjelent nyomtatásban.« A »Tudományos Gyűjtemény« 1833. évfolyamában Horváth István szól egy XV. századi ősnymtatvány elején és végén levő négy levélről, melyek Mátyás király 1486-iki törvénykönyvének nyomtatott töredékét tartalmazzák. Jankovich Miklós később még fontosabb fölfedezést tett. Egy prédikációs könyv elején és végén szintén ennek a nyomtatványnak töredékét találta meg, de ebben szerencsére azt a levelet is, a mely a nyomtatás idejére és helyére nézve is fölvilágosítást nyújtott. Mindezek az 1488-iki lipcsei kiadás töredékei, s mint egykorú lipcsei nyomtatványok révén megállapítható, Brandiz Móríz lipcsei könyvnyomtató műhelyében készültek. A törvénykönyvnek az ingolstadti könyvtárban őrzött ama példányáról pedig, melyre Seemiller Sebestyén már 1792-ben fölhívta a tudományos körök figyelmét s mely azóta a müncheni könyvtárba került megállapítható, hogy »nem más, mint a constitutioknak azon kiadása, melyből a múzeumi, budapesti egyetemi stb., de kivált a lengyelországi könyvtárak fele számú példányokat őriznek s mely minden valószínűség szerint pár évvel, a lipcsei kiadó szövege alapján Krakkóban nyomtatott.« A Borovszky által a Szirmay levéltárban fölfedezett egyetlen teljes példány, melyet Szirmay Andor nagylelkűen az Akadémiának ajándékozott, egy Dobai Székely Sámueltól az 1730-as években egybekötött kolligátum első darabja. Kivüle még két ősnymtatvány és egy 13 levélből álló XVI. sz. kézirat van a kolligátumban. A törvénykönyvet tartalmazó ősnymtatvány negyedréte alakú s összesen 65 számozatlan levélből vagyis 130 lapból áll. Megemlítjük még, hogy Borovszky ugyanott, a hol e nagy értékű fölfedezést tette, ráakadt többek közt Sóvári Soós Kristóf 1598-ban Bártfán nyomtatott s eddig hét példányban ismert Postillájára is. (c.)

Ráday Pál naplója. *Thaly Kálmán* a Rákóczi Tár I. kötetében közli Ráday Pál naplóját, és pedig Ráday Pál Naplóírása czímen, mint a bevezetésben maga is megírja, a Múzeum példánya után. A költeménynek két része van, az egyik autobiográfia, a másik diárium, amaz Ráday Pálnak a maga életéről szóló rövid följegyzéseit, emez benderi diáriumát tartalmazza. A két értékes emlék eredetije, a bevezetésben Thaly mondja, a Rádayak péczeli levéltárát díszíti. *Négyesy* László Ráday Pál műveinek kiadásához írt életrajzában és jegyzeteiben teljesen Thaly adataira támaszkodik, de

bővíti azzal, hogy a Múzeum másolatát megkeresve, annak könyvtári jegyét (51. Quart. Hung.) is megadja.

Ez a kézirat Jankovich Miklósnak második gyűjteményével 1852-ben került a Múzeumba s mint annyi más, ez is idegen gyűjteményekben őrzött eredeti után vett másolat, a milyent Jankovichnak gyűjtői gondossága oly sokat szerzett össze. Az ő kezéből való a kötet czíme: »Ráday Pál Naplóírása 1693—1720. esztendeig«, a mely különben egy szóval sem árulja el, hogy honnan s mikor másolatott. Az eredetit Thaly szerint Péczelen kellene keresnünk, de alig hiszem, hogy ott megtalálnók, legfeljebb a kiadott műnek második részét, a benderi naplót, mert az elsőnek, az önéletrajznak eredetijét a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára őrzi.

»Novum Testamentum Domini Nostri J. Chr. Interprete Theodoro Beza, Anestel. A° CIQ IQ CXXXIX, 16-rétben, (Bibl. 714.) annak a pompás kis új testamentumnak a czíme, melynek elején a hozzákötött tiszta leveleken Ráday Pál a maga életére vonatkozó promemoriát följegyezte. Promemoriáit 1713-tól kezdve, 1712-ig rövid életrajzi kompendiumát. Ez az eredeti, 7 levélen, Rádaynak ismert kis, de tiszta kézírásával irt Önéletrajz, ebben a kis zsebbevaló könyvecskében maradt meg, nem valószínű, hogy még egy *eredetiben* Péczelen volna. Thalyt a Jankovich másolatán talált czim vezethette téves nyomra, s talán csak a benderi naplóra vonatkozva értette ő is, hogy eredetije a gróf Rádayak péczeli levéltárában van, a mint hogy az Négyesy és Thaly szerint csakugyan ott is van. E. P.

Ipolyi Mithológiájáról ismét sok beszéd folyt különböző tudományos folyóiratokban. Ezúttal nem a tudós fejtegetései és állításai idézték elő a vitát, hanem magának a könyvnek sorsa, melyről a hagyomány azt tartja, hogy szerzője a Csengery bírálata után a forgalomból visszavonta és megégette. Ez a nézet az irodalomban is elterjedt, különösen a Beóthy képes irodalomtörténete óta, melyben *Sebestyén Gyula* »A magyar népköltészet és gyűjtőiről« írva, Petrik Géza 1711.—1860-ig terjedő könyvészete (II. k.) alapján fölemlítette a könyv visszavonását és megégetését. Ugyanezt tette később *Katona Lajos* is a nevezetes könyvről irt tanulmányában. (Ethnographia, 1897. évf.) Azonban *Gyulai Ágost* tanárnak alkalma volt ujabbán *Csaplár Benedek* egészen más eredményre jutó és kétség nélkül nagy jelentőségű nyilatkozatát hallani a szóban forgó kérdésre nézve, s ezeket ismerteti is az Egy. Phil. Közlöny VI—VII. füzetében. Ezek szerint Ipolyi a Mythológiát csak 300 példányban nyomatta ki s ez a szám egymagában elegendő magyarázata annak, hogy a könyv meglehetősen magas árú ritkasággá lett. Különbözik »Ipolyinak soha eszé ágában sem volt könyvét a forgalomból kivonni, nem is tehette, mert a kiadás nem volt az övé s nem volt kezén egy eladó példány sem; elégetni sem volt soha szándékában, mert vajjon hol kereste volna össze elszórt példányait? Ellenkezőleg a 70-es évek elején tényleg foglalkozott azzal a gondolattal, hogy újabb tanulmányok alapján

átdolgozva újra kiadja, ettől a tervétől azonban archeologiai és műtörténelmi tanulmányai végre is teljesen elvonták.« Csaplárnak ezek a nyilatkozatai körülbelül megnyugtathatnak mindenkint a Mithológia sorsára nézve. Érdekes Horovitz Lajos antiquáriusnak az az adata. — melyet a kérdés mostani újabb napirendre kerülése alkalmából írt egy kis cikkében (»Corvina« 20. sz.) közöl, — hogy a Rudolf trónörökös számára nagy bajjal előkerített példány volt az első. mely a ritka könyv árát 50 forintra fölverte. (e.)

A bécsi nyilvános könyvtárak ügye ismét napirendre került. A császárvárosban ugyanis már régóta érzik egy olyan nagy központi könyvtár hiányát, a melyben a hazai és külföldi irodalomnak lehetőleg minden jelentékenyebb terméke megtalálható volna. Volt már arról is szó, hogy az udvari és az egyetemi könyvtárakat egyesíteni kellene; egy másik terv szerint az egyetemi könyvtárt kellene nagy központi könyvtárrá fejleszteni. Legújabbán *Ortner* Miksától jelent meg egy füzet (Das Problem einer wissenschaftlichen Central-Bibliothek Österreichs in Wien. Ein Beitrag zur Bibliothekspolitik des 20. Jahrhunderts. Klagenfurt. Kleinmayr. 1898.), a melyben a kétségkívül fontos kérdésnek egészen más megoldási módja olvasható. Szerző szerint mindaddig, a míg egy külön e célra emelt épületben a tagadhatatlanul szükségesnek mutakozó központi könyvtár föllállítható volna, a két nagy nyilvános könyvtárnak »kartellszerződésre kellene lépni, melynek értelmében 1901-től kezdve a történeti, filologiai és theologiai irodalom termékeinek összegyűjtése az udvari, a természettudományi, orvosi, jog- és társadalomtudományié az egyetemi könyvtárra bízathaték«. Ilyen módon egy és ugyanazon művek két helyen való megszerzése nem fordulna elő és így mindkét könyvtár a maga szakmáira sokkal többet áldozhatna. — Nem hisszük, hogy ezt az első tekintetre elég praktikusnak látszó megoldási módozatot bármelyike is a szóban forgó könyvtáraknak szívesen elfogadná. Egyáltalán igen nehéz egyetemes könyvtárakat szakkönyvtárakká változtatni. Hanem azt, hogy a két könyvtár újabb szerzeményeiről, ha nem is 14 naponként, mint dr. Frankfurter ajánlja, hanem bizonyos időközökben egymást értesítse, s egyes drágább művek megszerzése előtt egymás között állapotdjának meg, minden nagyobb nehézségek nélkül meg lehetne valósítani. Egyébként azt hisszük, hogy Bécs szellemi életének méretei, mindkét nagyobb nyilvános könyvtára egyetemes jellegének megőrzését indokoltta teszik. Akkora egyetem, mint a bécsi, úgy szólván magának lefoglalja könyvtárát. Magára a városra pedig szintén ráfér egy nagy könyvtár. (e.)

A népkönyvtárak eszméjével újabban Németországban foglalkoznak igen nagy előszeretettel, az amerikai és angolországi hasonló intézmények üdvös eredményeinek hatása alatt. A Centralblatt idei 4. 5. számában *Graesel* ismerteti a charlottenburgi városi népkönyvtárt, kifejtve ennek az egész vállalkozásnak nagy jelentőségét. Adataiból kiemeljük, hogy a könyvtár olvasóterme köznapokon d. e. 10—1-ig

és este 5—9-ig, vasárnapon d. e. 10—1-ig, a kölcsönkönyvtár délben 12—1-ig és este 6—8-ig nyitva van. Minden 16 éven felüli egyén használhatja. 1898 január 3-ikától márczius 2-ikáig 8921 kölcsönző és 5173 látogató vette igénybe. 1471 látogató között 233 munkás, 252 kereskedő és iparos, 215 hivatalnok, 150 tanító és 621 más foglalkozású egyén volt. A könyvtár a szépirodalom különös érvényre jutása mellett az ismeretek minden ágára kiterjedő általános érdekű, tehát nem szorosan szakszerű és jól megválogatott művekből áll. Szervezetével és különösen a mintájául szolgáló amerikai és angol népkönyvtárakéval igen tanácsos behatóbban is megismerkedni azoknak, a kik a nálunk újabban oly örvendetesen megindult könyvtárügyi mozgalomban sikeres tevékenységet akarnak kifejteni. (e.)

Egy érdekes könyvbejegyzés. A British Museum még 1892-ben az 1501-ben nyomtatott *Missale Strigoniense* (Régi magyar könyvtár III. 102. sz.) egy példányát vásárolta meg, mely egykorú bejegyzés szerint eredetileg a győri székesegyházé volt, melynek a Szent-András kápolnájának alapítója adományozta azt 1503-ban. A bejegyzés kétszer fordul elő a könyvben; egyszer a mostani legelső lapon a január havára szóló naptár fölött, másodizben a fekete máltai keresztrel jelölt ívek első lapján, és a következő: »Anno 1503 Missale hoc donavit fundator capelle sancti Andree apostoli, orate pro benef. . . .« A többit lenyirta a könyvkötő. Egy más régi kéz alúl ezt jegyezte föl: »Ecclesiae Jauriensis«, egy jóval későbbi kéz pedig alája ezt: »Cathedr. eccl. Jaurinensis.« A kötet régi, bársonnyal bevont fatáblákba van kötve és a levél széleken még látszik az egykori aranyozás nyoma. A hosszú használat, a szű és könyvmoly, nedvesség és penész, könyvkötő és idő csunyan megviselték a könyvet, mely ma több helyen csonka; az volt réges-régen is, mert régi kéz egyes helyeken kéziratban pótolta a hiányzó lev leket. Miután e példány összehasonlításából nem ismerek arra, mely Szabó Károly említett munkájában közölve van, itt adom a magamét. Az első levél hiányzik; tizenkét lapon a naptár; további hat lapon (az ívek fekete máltai keresztrel vannak megjelölve) Tabulae breves és Registrum; ezután 234 számozott levél (a—z és A—F ívek). Ezután még 6 levél (vörös máltai keresztrel), melyekből az utolsó három lap üres. *Kropf Lajos.*

A magyar bibliografiai irodalomról igen elismerő sorokat közöl a *Le Bibliographe moderne* cz. párisi szakfolyóirat (1898. 8. sz.), *id. Szinnyei József*nek nemrég megjelent Jókai-életrajzát ismeretve. A cikk írója, *Kont Ignác* a magyar bibliografia legjelentékenyebb munkásai gyanánt *Szabó Károlyt*, *Petrik Gézát* és *Szinnyei Józsefet* említi föl s röviden megjelöli mindhármuk munkásságának irányait és körét. Azonban a Régi Magyar Könyvtárról egy téves adat is becsuzott a kis cikkbe. Ugyanis cikkíró a nagy mű Hellebrant által bővített s most épen megjelenőben levő második kiadá-

sáról beszél, holott tudvalevő, hogy az Akadémia kitünő könyvtárnokának a mű III. kötetét s nem az egésznek második kiadását köszönhetjük. Erre a második kiadásra még egy kissé várunk kell. Szinyeyi József bibliografiai tevékenységét, a folyóiratok és hírlapok repertoriumát s különösen a Magyar Irók Élete és Munkái című nagy vállalatát egészen helyes szempontokból itéli meg s kellő fölvilágosításokat nyújtva a mi irodalmi és tudományos viszonyainkról, egyszersmind szélesebb körök figyelmét is fölhívja arra a lankadhatlan tevékenységre, melynek a Jókairól készült biobibliografiai tanulmány is egy újabb bizonyossága s a mely igazán méltóvá teszi Szinyeyit arra a »place d'honneur«-re, a melyet részére Kont a hazai bibliografusok között kijelöl. (e).

A köteles példányok beszolgáltatásáról szóló 1897. XLI. törvénycikket a hallei Centralblatt für Bibliothekswesen 1898 április—májusi száma német fordításban, minden megjegyzés nélkül, egész terjedelmében közli.

Rövid válasz Szinyei Gerzsonnak. Azon »helyreigazító és részben kiegészítő megjegyzésekre,« melyeket Sz. G. az én előzőleg mejelent két rövid közleményemre, e folyóirat f. évi 2. füzetében közzé tett, mindenek előtt megjegyzem, hogy én nem »Maresius és Sz. Baka Péter irodalmi harczát ismertettem,« hanem csupán *egyetlen adatot* közöltem ahoz; ennél fogva egyáltalában nem láttam szükségessé, a magyar puritán mozgalom eredetére s a Tolnayék föbb elveire vonatkozó, közönségesen ösmert dolgokat a »Magyar Könyvszemlében« elismételni. A mi már a punctum salientis illeti, hogy t. i. a »*Popularis ad popularem*« nem a Knollarothzi, hanem a Maresius munkája, ezt sem a »Sárospataki Füzetek« 1865. évfolyamának 630. lapján, sem pedig most Sz. G. által, e folyóiratban, bebizonyítottak nem tarthatom. Szerintem ugyanis az a körülmény, hogy a szóban forgó kis munka, a Maresius hasonló tárgyú művei közt 1659-ben újra kiadatott, még sem feltétlen bizonyíték arra nézve, hogy amazt is Maresius írta; hiszen a »*Questionum aliquot theologiarum . . . decisio academica*« című, szintén Maresius által és az ő neve alatt kiadott munkának is jó részben magyar tanulók: Ujvári Tamás és Diószegi Bónis Mátyás a szerzői. Ennél fogva ezt a következtetést: »nem tehetjük fel, hogy a nagyhirű tudós a maga neve alatt más munkáját adta volna ki,« döntő bizonyítékul egyáltalában nem tekinthetem; annyival inkább, mert azzal szemben viszont ezt a következtetést állíthatom fel: nem lehet feltenni, hogy a nagyhirű tudós nem is egy, de két különböző álnév alá rejtözve írjon meg egy kis munkát. A vitás kérdés eldöntése, szerintem, csakis a Sz. Baka Péter 1653-ban mejelent válaszában (*Vindiciae*) átolvasása után történhetik meg; mert ebből kétségtelenül megtudhatjuk, létező, vagy költött személyiség volt-e Knollarothzi?
Révész Kálmán.